ATMEŽOŠANAS REGULA SVARĪGA NE TIKAI AMAZONEI, BET ARĪ LATVIJAI

Posted on 14. aprīlis, 2025 by birojs@cersjurkans.lv

2023.gada 31.maijā tika pieņemta tā sauktā Atmežošanas regula, kuras mērķis ir samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un palēnināt bioloģiskās daudzveidības zudumu. Ar Atmežošanas regulas 2023/1115 palīdzību Eiropas Savienība (ES) cenšas panākt, lai tās iedzīvotāji, patērējot dažādas preces, neveicinātu atmežošanu vai mežu degradāciju pasaulē. Kas par to jāzina uzņēmējiem Latvijā?

Kādēļ nepieciešama Atmežošanas regula?

Atmežošana ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem, kas apdraud dabas līdzsvaru un ekosistēmu ilgtspēju visā pasaulē. Tas ir process, kurā tiek izcirsti vai citādi iznīcināti meži, lai zemi izmantotu citiem mērķiem, piemēram, lauksaimniecībai, celtniecībai vai infrastruktūras attīstībai. Atmežošana var notikt gan legāli, gan nelegāli. Tā bieži rada būtiskas negatīvas sekas videi, piemēram, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, augsnes eroziju un klimata pārmaiņu pastiprināšanos, jo atmosfērā uzkrājas oglekļa dioksīds.

ES Zaļā kursa ietvaros tiek uzsvērta nepieciešamība aizsargāt, atjaunot un ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, tādējādi cīnoties pret klimata pārmaiņām un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Zaļā kursa mērķis ir līdz 2030.gadam būtiski samazināt atmežošanu gan ES, gan pasaulē, un veicināt mežu atjaunošanu. Tiek uzsvērta arī cīņa pret netiešo atmežošanu, ko rada ES patēriņš, piemēram, importējot produktus, kuru ražošana veicina mežu iznīcināšanu ārpus ES.

2024.gada 28.novembra atzinumā, norādot uz īpašas regulas nepieciešamību, Eiropas Ekonomisko un sociālo lietu komiteja uzsvērusi Amazones lietusmežu izšķirošo nozīmi klimata pārmaiņu mazināšanā, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un oglekļa dioksīda absorbēšanā. Norādīta arī to būtiskā loma pasaules pārtikas ražošanā un ūdens resursu nodrošināšanā. Amazones reģionā atrodas lielākā tropu lietusmežu koncentrācija pasaulē (885 miljoni hektāru), no kuriem 60% ir

Brazīlijā. Šie meži ir mājvieta apmēram 28 miljoniem cilvēku, tostarp vismaz 400 pirmiedzīvotāju tautām, kas runā vairāk nekā 300 valodās. Komiteja brīdina, ka, turpinoties pašreizējam atmežošanas tempam, līdz 2050.gadam Amazone var pārvērsties par savannu.

Tirgus dalībniekiem atbilstoši regulas nosacījumiem jāveic un jādokumentē arī risku novērtējums, turklāt tas jāpārskata vismaz reizi gadā

Ko paredz Atmežošanas regula?

Atmežošanas regulas noteikumi ir attiecināmi uz septiņām reglamentēto preču grupām (pirmprecēm): koksnes produktiem, soju, liellopu gaļu, palmu eļļu, kakao, kafiju un kaučuku, un uz šos produktus saturošiem izstrādājumiem.

Saskaņā ar regulu ikvienam uzņēmējam vai tirgotājam, kas ES tirgū laiž apgrozībā reglamentētās preces jeb pirmpreces, izstrādājumus, kuri satur pirmpreces, vai eksportē tās, ir jāspēj pierādīt, ka:

- šie produkti ir neatmežojoši;
- šie produkti ir ražoti saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem;
- par šo produktu izcelsmi ir pieejams pienācīgas pārbaudes ziņojums.

Lai gan Atmežošanas regula atceļ šobrīd spēkā esošo regulu 995/2010, ar ko nosaka pienākumus tirgus dalībniekiem, kas laiž tirgū kokmateriālus un koka izstrādājumus (Kokmateriālu regula), koksnes izstrādājumus, kuriem ir derīga FLEGT licence, uzskata par ražotiem saskaņā ar attiecīgajiem ražotājvalsts tiesību aktiem.

"*Due diligence statement*" jeb kā šis termins tulkots Atmežošanas regulas latviskajā versijā – "pienācīgas pārbaudes paziņojums" – ir dokuments, kuru sagatavo ražotājs par savām precēm, norādot attiecīgi vai nu šo preču, vai to izejmateriālu (pirmpreču) izcelsmes valsti līdz pat konkrēta zemesgabala ģeolokācijai. Paziņojuma sagatavotājs uzņemas atbildību par tajā iekļautajām ziņām. Tomēr arī pārējiem tirgus dalībniekiem ir pienākums pārliecināties par paziņojumā iekļauto ziņu patiesumu. Preces, kuru ražošanā izmantotas pirmpreces, būs pieļaujams laist apgrozībā ES tikai tad, ja minētajām precēm būs izsniegts šāds paziņojums.

Visa paziņojumā iekļaujamā informācija glabājama vismaz piecus gadus no dienas, kad attiecīgie izstrādājumi laisti tirgū. Tostarp nepieciešams vākt un glabāt informāciju par personām, no kurām saņemtas preces, kā arī personām, kurām tās piegādātas. Tirgus dalībniekiem atbilstoši regulas nosacījumiem jāveic un jādokumentē arī risku novērtējums, turklāt tas jāpārskata vismaz reizi gadā. Konstatējot riskus, jāveic to mazināšanas pasākumi, kas galvenokārt izpaužas kā papildu informācijas pieprasīšana no piegādātājiem, neatkarīgi apsekojumi un revīzijas.

Lielajiem uzņēmumiem Atmežošanas regula būs jāpiemēro no 2025.gada 30.decembra, bet mazajiem un mikro uzņēmumiem – no 2026.gada 30.jūnija.

Regulas īstenošanai paredzēts izveidot un ieviest informācijas sistēmu jeb reģistru, kurā katrs ražotājs varēs reģistrēt savu ražoto preču izcelsmes deklarācijas. Savukārt katrs pircējs vai vienkārši interesents – pārbaudīt to esību. Deklarēšanas sistēma plānota elektroniski. Paredzēts, ka ģeolokācijas dati paziņojumā tiks iekļauti automātiski, lietotājam uzklikšķinot uz attiecīgā zemesgabala elektroniskā kartē.

Par regulas noteikumu pārkāpumiem ir paredzētas sankcijas. Naudas sods, kas var sasniegt pat 4% no tirgus dalībnieka kopējā gada apgrozījuma, attiecīgo izstrādājumu konfiskācija, to ieņēmumu konfiskācija, kas gūti no regulai neatbilstošajiem izstrādājumiem, pagaidu izslēgšana no publiskā iepirkuma procedūrām un piekļuves publiskam finansējumam, pagaidu aizliegums laist tirgū attiecīgās pirmpreces vai izstrādājumus, kā arī aizliegums izmantot vienkāršoto pārbaudes procedūru. Detalizētāki sodi par Regulas pārkāpumiem tiks paredzēti nacionālajos normatīvajos aktos.

Ko regula nozīmēs Latvijai?

Latvija nav Amazone un Latvijā nav lietusmežu. Tomēr Latvijā ir labi attīstīta mežsaimniecība un kokapstrāde. Latvija kā mežiem bagāta valsts var gūt labumu no Atmežošanas regulas, jo tā uzsver ilgtspējīgu mežsaimniecību, kas Latvijā ne tikai ir iespējama, bet arī notiek. Augot pieprasījumam pēc legāli un ilgtspējīgi iegūtiem produktiem, Latvijas mežu nozares konkurētspēja kļūs spēcīgāka.

Latvijai Atmežošanas regula nozīmēs stingrākas kontroles prasības koksnes un citu produktu tirdzniecībā

Latvijai Atmežošanas regula nozīmēs stingrākas kontroles prasības koksnes un citu produktu tirdzniecībā, nepieciešamību stiprināt uzraudzības sistēmas un iespējamu izmaksu pieaugumu uzņēmumiem “pienācīgas pārbaudes paziņojuma” dēļ. Tomēr vienlaikus tā rada iespēju pozicionēt Latviju kā videi draudzīgu un ilgtspējīgu valsti ar augstas kvalitātes meža produktiem.

Lai gan Atmežošanas regulas ieviešana neizbēgami palielinās birokrātisko slogu un prasīs vairāk pārskatu un dokumentācijas, tā var izrādīties arī labvēlīga Latvijas kokrūpniekiem un liellopu gaļas audzētājiem. Vietējo produktu izcelsmes apliecināšana, visticamāk, neradīs būtiskas grūtības, savukārt importētājiem no trešām valstīm šis process varētu būt sarežģītāks. Turklāt pastāv iespēja, ka Latvija tiks iekļauta zema riska valstu grupā, kas nozīmētu vienkāršotas birokrātiskās prasības Latvijas preču pircējiem. Preces no šādām valstīm nebūs pakļautas papildu riska novērtējumam un samazināšanas pasākumiem, kas savukārt varētu stiprināt Latvijas ražotāju konkurētspēju.

Informācija par publikāciju

AUTORE: **Inga Bite**, SIA "Zvērinātu advokātu birojs CersJurkāns" , juriste

AVOTS: **iTiesības.lv**, 10.04.2025,
https://itiesibas.lv/raksti/komercdarbiba/komerctiesibas/bizness-atmezosanas-regula-svariga-ne-tikai-amazonei-bet-ari-latvijai/31650

PUBLIKĀCIJAS PDF:
https://cersjurkans.lv/storage/2025/04/IB_Atmezosanas_regula_iTiesibas.docx-.docx.pdf